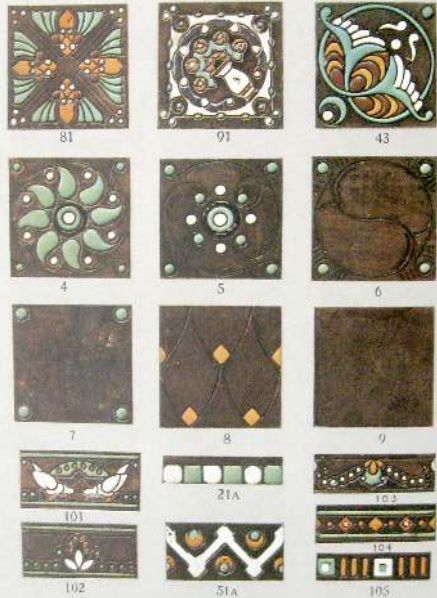

PLATEELBAKKERIJ
„DE DISTEL”
 AMSTERDAM

CARDUUSTEGELS

7 1/2 X 7 1/2 c.M.

3 X 3 inch

Keramisch Museum Goedewaagen

Distel Carduustegels, de inventie van 1909

Vermoedelijk naar voorbeeld van het nieuwe Jacobaardewerk van de Porceleyne Fles en Willem Coenraad Brouwers sgraffito-aardewerk begon ook De Distel rond 1905 met keramische experimenten waarbij sieraardewerk van inheemse klei, lees roodbakende Rijnlandse klei, verwerkt werd. De daarvan gemaakte vaasjes en vazen kregen een ingegrifte decoratie van onder meer F. J. Kloek en T. Bottema. Het meest markante motief dat uitgewerkt werd was de dwarsdoorsnede van de granaatappel, een vrucht die de symboliek van de vruchtbaarheid uitdraagt. Voor de gelovig joodse fabrieksdirecteur Jac. M. Lob zal ongetwijfeld van betekenis zijn geweest, dat de vrucht ook in het Hooglied nadrukkelijk vernoemd wordt. Vier jaar later kwam De Distel met een nieuwe versie van dit snijwerk in rode klei. Onder de naam *carduus* (latijn voor distel) lanceerde de fabriek vanaf 1909 tegeltjes van 7,5 bij 7,5 centimeter waarin een abstracte decoratie geperst werd met behulp van een loden matrijs. Op deze tegeltjes werd binnen de ingeperste lijnen een dikke emaille-glazuurpâte aangebracht. Tegel en emaille-glazuur bleken over bijzondere, vorstbestendige kwaliteiten te beschikken. Reden waarom nogal wat in Amsterdam aan de openbare weg aangebrachte geveltableaus er tot op de dag van vandaag buitengewoon goed geconserveerd eruit zien.

In de contemporaine bronnen over De Distel wordt niet verteld hoe de fabriek deze bijzondere, keramische kwaliteit bereikte. Het vermoeden is dat de bedrijfsleiding van De Distel met succes recepten beproefde waarin een deel aan kaolien – granietvijsel dat ook als grondstof porselein gebruikt wordt – verwerkte. In de eigentijdse literatuur wordt Willem Hendrik van Norden (1883-1978) beschreven als inventor van het carduus. Van Norden heeft ongetwijfeld de productie van de tegels verzorgd, zoals hij ook op vaasjes de nieuwe techniek toepaste. Op de expositie van Nederlandsche Pottenbakkerskunst in mei 1916 in de Larensche Kunsthandel werd zijn carduus gecatalogiseerd geëxposeerd. Recent onderzoek van het Keramisch Museum Goedewaagen leerde dat een aantal prominente 'kunstnijveraars' van die jaren ontwerpen voor decoratiepatronen van de tegeltjes aangeleverd heeft. Het yinyang-motief (nr. 6) is bijvoorbeeld van Jac. van den Bosch (1868-1948), de directeur van 't Binnenhuis. Het meanderende patroon van tegels 41 en 32 moet van Carel Adolph Lion Cachet (1864-1945) zijn. Die paste het motief toe in de door hem ontworpen houten lambrisering van Huize Dentz van Schaick-Marloff – nu in de Beurs van Berlage. Aan Jan Eisenloeffel (1876-1957) wordt het vlindermotief 32 toegeschreven. In de opdrachtennotities van Goedewaagen wordt ten aanzien van bewaard gebleven proefplaten met onder meer de tegels 1, 2, 3, 4, 5, 11 en 12 consequent steeds de naam van Theo Nieuwenhuis (1866-1951) genoemd. Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum zetten zich nu in om ook de in carduus uitgevoerde tableaus aan de openbare weg te documenteren. De nieuwe techniek moet zo succesvol zijn geweest dat ook een grote serie tegeltableaus met eenmalige decoratiepatronen uitgebracht werd. Eén van Van Nordens favoriete motieven was een draggar; van dit motief van het vikingenschip zijn meerdere versies bekend. Het Keramisch Museum Goedewaagen exposeert een aantal van de meest gangbare carduustegels in zijn Distel-legbakvitrine.